
DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,

DE

ENTERITIDE.

DISSERTATIO MEDICA
INAUGURALIS,
DE
ENTERITIDE;

QUAM,

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

Ex Auctoritate Reverendi admodum Viri,

D. GEORGII BAIRD, S.S. T.P.

ACADEMIAE EDINBURGENAE PRAEFECTI;

NEC NON

Amplissimi SENTUS ACADEMICI Consensu,

Et Nobilissimae FACULTATIS MEDICAE Decreto;

PRO GRADU DOCTORIS,

SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS AC PRIVILEGIIS

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS;

ERUDITORUM EXAMINI SUBJICIT

GULIELMUS ARMSTRONG,
HIBERNUS.

A. B. TRIN. COL. DUB.

SOC. REG. MED. EDIN. SOC.

NEC NON

SOC. MED. HIB. SOC. EXTR.

AD DIEM 12 SEPTEMBRIS, HORA LOCOQUE SOLITIS.

EDINBURGI:
CUM PRIVILEGIO,
APUD ROBERTUM ALLAN.

MDCCXCVIII.

DISSEMINATION

IN THE

UNITED STATES

OF AMERICA

AND THE DISTRICT OF COLUMBIA

AND THE TERRITORIES AND POSSESSIONS

OF THE UNITED STATES

AND THE DISTRICT OF COLUMBIA

AND THE TERRITORIES AND POSSESSIONS

OF THE UNITED STATES

AND THE DISTRICT OF COLUMBIA

AND THE TERRITORIES AND POSSESSIONS

OF THE UNITED STATES

AND THE DISTRICT OF COLUMBIA

AND THE TERRITORIES AND POSSESSIONS

OF THE UNITED STATES

AND THE DISTRICT OF COLUMBIA

AND THE TERRITORIES AND POSSESSIONS

OF THE UNITED STATES

AND THE DISTRICT OF COLUMBIA

AND THE TERRITORIES AND POSSESSIONS

OF THE UNITED STATES

AND

THE DISTRICT OF COLUMBIA

AND THE TERRITORIES AND POSSESSIONS

OF THE UNITED STATES

AND THE DISTRICT OF COLUMBIA

AND THE TERRITORIES AND POSSESSIONS

ROBERTO BRIDE,

JURISCONSULTO,

NECNON

JOANNI GILLMAN,

AMICIS OPTIMIS,

HANC DISSERTATIONEM SACRAM VULT,

AUCTOR.

Wm Ramsay with respectful compliments
from his friend the Author

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,

DE

ENTERITIDE.

GULIELMO ARMSTRONG, *AUCTORE.*

QUONIAM mos est, hujus almæ Academiæ, ut quisque honorum medicorum æmulus, imprimis de aliqua re ad medicinam spectante tractet, mihi visum est, tam concisè ac breviter quam potero quædam de Enteritide colligere; et haud dubio ex medicorum observationibus, satis constat, nullæ hanc inflammationem periculo secundam esse; nec reverâ credo, ullam esse aliorum viscerum affectionem, in qua tam promptè exhibenda sunt remedia. Hoc autem in morbo, infaustè plerumque accidit, quod æger dolores quos colicos esse putat

A

levandi

levandi spe remediis alienis et contrariis utatur, scil. Aromaticis, Spiritu Vini Gallici et similibus. Sic antequam medici auxilium petat, spem curationis multum minuit vel morbum prorsus insanabilem reddit.

DEFINITIO.

ENTERITIDEM illis verbis definit CULLENUS :
Pyrexia Typhodes, Dolor Abdominis, pungens, tendens, circa umbilicum torquens, vomitus alvus pertinaciter adstricta.

CAUSÆ PRÆDISPONENTES.

Hic morbus omni ætati occurrit prout causæ adhibeantur ; sed sicut in aliis Phlegmasiis, Phlogistica Diathesis, quaviâcunque inductâ, incessui ejus homines procliviores reddit, præsertim versus senectutem

tem vergentes. Sed multum ex causis illatis pendet.

Est et feminium quoddam peculiare, vel naturale, vel morbis prægressis acquisitum, intestina præ cæteris corporis partibus vel Enteritidi vel ejus causæ frequenti colicæ obnoxia reddens. In talibus exemplis, ex causis, vel minimis, morbosè afficiuntur Intestina, et Diarrhœa, Colicâ, aut hoc longè aliis funestiore morbo, persæpe laborant.

CAUSÆ EXCITANTES.

CAUSÆ Enteritidem concitantes variæ sunt,—
Externa, Ingesta nociva, vel Sequela est morbi cujusdam Prægressi.

Externa sunt, Ictus Violentes, vel Vulnera; et ex his vel unum vel alterum inflammationem lethalem inducere ex observatione quotidiana apparet.

Insignem

4 DE ENTERITIDE.

Insignem præ cæteris, inter causas hujusce morbi, locum tenet frigus; præsertim corpori calefacto admotum; vel si humiditate conjunctum extremitatibus inferioribus applicetur, magis valet ad hunc morbum ciendum. Nec mirum sanè si consensum insignem, inter vasa cutis partiumque internarum respiciamus, talem effectum oriri; nam æquè ex hoc fonte profluunt aliorum viscerum varia incommoda et non raro inflammatio.

Ingesta vel mole vel acrimoniâ irritantia hunc morbum gignunt; five formâ medicamentorum, diætæ, vel veneni adhibeantur. Usus cathartico-
rum fortiorum improvidus mucum intestinalem de-
radentium, veluti, aloeticorum; hellebori; gambo-
giæ, et similium, inflammationem concitat. Hy-
drargyrus si ad salivæ fluxum excitare exhibeatur,
nonnunquam causa excitans evadit. Fateri revera
oportet, hunc morbum ex medicamentorum abusu,
haud rarò accidisse.

Ori-

Originem huic morbo præbent quoque cibi et potus, vel largiori quantitate sumpta, dum alvus adstricta fuerit; vel haustus liquorum frigidorum præsertim vero acidorum, corpore æstuantis ut cerevisiæ, acidi vini, &c. Posteriori casu effectus talis est qualis a frigore orta; sæpius vero ventriculū ex hac causa inflammatum esse quam intestina mihi videtur.

Materies item qualiscunque dura; vel asperitate, vel mole, intestina irritans; veluti, fructuum nuclea et talia, ad inflammationem concitandam apta est; ut ex cadaverum incisione non rarò apparuit.

Venena plerumque ventriculū angunt; sed si ingestum mole parvum sit et aliis ingestis involutum, in intestina transieret, ibi quam citissimè effectus ejus lethales apparent.

Sæpius vero Enteritis aliarum intestinorum affectionum sequela est;—namque, Ileo, Herniæ,
Intus-

6 DE ENTERITIDE.

Intussusceptioni, Constipationi, et Dysenteriae, hanc inflammationem supervenire nemo medicus ignorare potest, et ad hanc præcavendam, observatione prudenti diligentiaque summâ opus est; nam in his morbis, periculum præcipuè timendum est ab Enteritidis accessione; sed hoc loco de hisce effectibus differere, non meum est; factis procul dubio inspectione cadaverum positis, sufficit ut hic inter causas hujus morbi recenseantur.

HISTORIA.

CAUSARUM supradictarum quâcunque illatâ, morbus aggreditur et prægressis, vel sequentibus, horrore, aliisque pyrexiae signis—(prægressis plerumque ubi idiopathicus morbus est a frigore ortus)—Cruciatus exsurgit abdominis. Primo vagus, mox vero in uno puncto fixus, sæpius circa umbilicum torquens; raro aliquam ægrotanti quietem concedens, et tunc Exacerbatione Graviori rediens. Vultus et oculi mutationes subeunt, quid info-

infoliti et terrefacti exhibentes, præsertim quum exacerbatio impendat; aliquando accidit Diarrhoea; sæpiùs vero adstringitur Alvus. Lingua arida et nigra; sitis infatiabilis urget, et vomitu hunc morbum comitante iterum iterumque potus ejicitur; nausea et vomitus quamplures invadunt; pulsus humiles, frequentes ac debiles, aliquando autem duri et contracti.

Abdomen tensum ac durum redditur, tactu summè dolentissimum. Urina parca et rubra, ægri torminibus adjiciuntur quoque Singultus, Eructationes, et Ani valida Constrictio.

Ad vomendum conatus vehementissimi, aliquando occurrit contrarius intestinorum motus, quæ *Passio Iliaca* dicitur.

Dum hæc symptomata ingravescent, constantior intolerabiliorque evadit dolor; tunc vero quum ad acmen pervenerit, derepentè cessat; et præfenti

8 DE ENTERITIDE.

fenti gangrænâ mens serena redditur ac de recuperata salute, æger—qui in limine mortis sistit, sibi amicisque gratulatur. Sed spes hæ pulchræ brevi dilabuntur, nam nunc cito vires prosteruntur; facies hippocratica, labiorum livor, extremitates frigidæ, sudor gelidus, pulsus debiles, intermittentes, et paululo quiescentes, visus imminutus, alvi solutio cum dejectionibus nigris, prænunciant, ægrum, communem hominum sortem, subitum esse, mortemque placidam et quietam, doloribus suis finem impositurum; idque, quod in morbo adeo acerbo, notatu dignum, mente sana, nam rarissimè si unquam ullo morbi tempore delirio æger afficitur.

Sic in ordine enumerantur symptomata, et talis si semper decursus observaretur, facilè medico esset iudicium formare; sed non ita res se habet, nam signa jam tradita abesse posse, nec periculum minui, monent medici plures celeb. inter quos imprimis Clar. SIMPSON inflammationem adesse notavit,

notavit quum omnia fere signa gravia abfuissent et dolor, aut nullus aut valde levis esset, nec fere ulla tam diri morbi phenomena apparuissent, dum inflammatio diffusa, vel gangrena ipsa, intestina tenuisset. Quid de tali statu MORGAGNIO inculcaverat ALBERTINUS, haud abs re foret ipse verbis hic narrare, “ * Quo tempore cum mihi inculcaret ALBERTINUS, vigilandum et cavendum esse in doloribus intestinorum ; se enim post leves dolores, aut certè cum *minime* magnis, nulla manifesta febre, nulla convulsione, nullo vomitu, animo et corpore satis vigentibus ; de improvviso vidisse ægros in præceps ruere ; et citò eripi ab latente inflammatione, ex sphacelo nec opinato intestinorum ; cum hæc inquam mihi inculcaret ; quæsi ex perattento illo medico et diligentissimo observatore, quibus igitur ex signis proximum intelligere periculum et prænunciare saltem possemus ? Ille vero, ex pulsu, inquit, abdomine et facie. Pulsus enim humilis et debilis potius et qui si bene attendas, sibi subobscurè dissimilis sit :

B

abdomen

* DeCausis etSedibus Morborum, Tom. II. Epist. xxxv.
p. 61.

abdomen autem tensum et durum et cum dolore quodam; facies denique insoliti aliquid; sed in aliis aliud ostendens. Et interdum oculos quasi exterefactos, alias livorem quendam circum labra animadvertam. Hæc inquit fere; nam aliquando linguam etiam adnotavi haud bene se habentem, et quamdam sitim mihi accidit ut in ejusmodi casibus se observanda præbuerint. Sic ille ingenuè ut solebat, quæ requirebam signa indicabat.” Hinc apparet quam difficile et quantum operæ pretium sit, signis vel minimis quidem attendere; ni defectum inflammationis a defectu symptomatum insigniorum temerè inferamus.

Terminatur quoque hic morbus, suppuratione, aut schirro, sed rarissimè, nam fere semper vel resolutione vel gangrenâ finitur.

Suppuratio a vomitu perstante, dolore obtuso, cum gravitatis sensu, horroribus frequentibus et postea dejectionibus purulentis, impendere indicatur. Sæpius vero in gastritide hæc accidit. Enteritide talis exitus vix minus gangrenâ timendus est.

Inflammationè

DE ENTERITIDE. 11

Inflammatione diu perstante sed sensim levata, dolore nec sævienti nec ex toto cessante, et suppurationis signis deficientibus, schirrum adesse suspicemur; hæc terminatio ægrum doloribus colicis obnoxium reddit, et haud infrequentè lethaliſ evadit, citius, serius, prout causæ inflammationem cientes adhibeantur.

CADAVERUM SECTIONES.

SIGNA cultro anatomico detecta hujusce morbi indicia ampla et certa præbent, et quantum periculi in eo sit, cum vix aut ne vix quidem suspicare possemus, medicum vehementèr monent.

Incisione aperto abdomine, fœtor putridus exhalat et intestina in conspectum prodeuntia, aliquando colore ruberrimo tincta apparent, veluti injectione subtilissimâ impleta, aliquando gangrenâ affecta. Gangrena vel diffusè extenditur vel brevi spatio limitetur, partim aëre, partim fœcibus, ubi

constipatio morbi causa fuerit, tubus intestinalis impletus invenitur. Non raro tunicae condensantur, et aliquando liquido sanioso fluitant intestina. Hinc et illinc apparent maculae lividae et nigricantes. Sæpe constricta vel in se involuta cum adhæsione inveniuntur intestina tenuia; in summa, omnia signa inflammationis acerbissimæ, inspectioni occurrunt.

DIAGNOSIS.

Ex supra dictis manifeste apparet, quantum momenti sit, enteritidem in ipso morbi limine discriminare; et hujus difficultatem permagnam esse medici plures celeb. testantur. Ab omnibus fere aliis præter colicam et incessum illum silentem et subobscurum, cui supra adverteram, facile hic morbus dignoscatur.

Dolor epigastrii urens, sed non torquens, vomitus et dolor, assiduè urgentes, si vel lenissima
assumerentur

assumerentur et ingesta in enteritide per longius tempus manentia ; ventriculum et non intestina inflammari indicant. Hunc morbum pro enteritide sumere, parvi momenti esset, nam in utrisque iisdem fere remediis utimur.

Signa hepatitidis, scilicet, dolor ad claviculam surgens, dyspnæa ; tussis ; et decubitus in sinistrum latus difficilis, prohibent medicum falli. Ab omnibus fere aliis viscerum affectionibus, tam planè discrepat, hæc inflammatio, ut de illis tutò fileamus, et ad morbum nunc revertendum, in quo falsi judicii discrimen maximè formidandum est, nempe, colica. Nisi in colicâ leniori vix tutò diagnosin tentare possemus : nam licet, hæc de re CULLENUS nihil differuit attamen opinionem ejus planè deducimus ex principiis medendi, quæ de hoc morbo posuerat. Sic locutus est.—“ * Before entering upon a more particular account of these remedies, it will be proper to observe, that, in all cases of violent colic, it is advisable to practise
bloodletting

* First Lines, Tom. iv. sect. MCCCCXLII.

bloodletting, both as it may be useful in obviating the inflammation which is commonly to be apprehended, and even as it may be a means of relaxing the spasm of the intestine. This remedy may perhaps be improper in persons of a weak and lax habit; but, in all persons of tolerable vigour, it will be a safe remedy; and, in all cases where there is the least suspicion of inflammation actually coming on, it will be absolutely necessary; nay, it will even be proper to repeat it, perhaps several times, if, with a full and hard pulse, the appearance of the blood drawn, and the relief obtained by the first bleeding, shall authorise such repetition." Sic perspicax ille ac perattentus observator, quantum periculi sit indirectè monet, et ipso facto, ni fallamur, nobis suadet colicæ impetum sæviorem, veluti intestinorum inflammationem tractare. Attamen, diagnosi formari posset, ex hoc, quod in enteritide, magis fixus plerumque dolor sævit. In colicâ dolores vagantes, nec diu in uno loco hærentes, sæpe remittunt, iterum redituri, nulla aut vix ulla febre comitante; pulsus

raro

rarò a statu naturali aberrat et abdomen ob spasmus musculorum inæqualitèr tumet; nec dolet, nisi pressura major fiat, quam raro in inflammatione sine cruciatu maximo æger tolerare potest.

Semper vero mente retinendum est, etsi colica pro enteritide sumeretur, discrimen parvum futurum, sed e contra permagnum et sequelam forsan exitialem, in enteritide, si remedia inflammationis prætermitterentur.

PROGNOSIS.

PROGNOSIN hoc morbo plerumque infaustam esse testatur, experientia. Si medicamentis tempestivè adhibitis, levatio symptomatum respondeat, si dolor minuetur, dum pulsus pleniores, mollioresque fiant: si sudore calido corpus humescat, dum sitis, vomitus et nausea cessant, vel saltem leniuntur, denique si lingua et vultus eodem tenore proficiuntur, cautè judicium proferemus, inflammationis resolutionem

resolutionem ægri salutem refecturam esse; sed revera cautè dicam, nam iterum MORGAGNII verba citare, * “ nulla pars fortasse faciliùs et citiùs, quam intestinalis *nihil ejusmodi suspicantis medici*, abit in gangrenam et nigra fit.” Sed si post medici auxilia, quam opportunè et sagacitè suppedita, dolores perstant vel graviores fiant, cum tensione abdominis, excretionumque omnium defectu simul ac vomitus fitisque incessantè urgent, linguâ aridâ, cum vultu dejecto, pulsu parvo et contracto, gangrenam citamque mortem minitari clarè lucet.

Nec multò minora suppurationis discrimina sunt, in quam nonnunquam hic morbus terminatur; nam talis ulceris sanatio tam rarò accidit, ut inter hunc exitum et gangrenam quoad lethalitatem, vix nisi tempore prognosis differt.

RATIO

* Tom II. Epist. xxxv. p. 58.

RATIO MEDENDI.

ANTEQUAM curationi opus impendere, oportet mihi, de tempore quo conatus medici ægro prodesse possent pauca dicere, et in hoc consilium, liceat iterum periculo et quam cito lethalis evadit hæc inflammatio immorari. Nec profecto hanc in rem nimium insistere possum, nam semper alta in mente ferendum est, paucis plerumque horis auxilium medicum definiri, et inde ut morbo occurremur intra hoc tempus, remediis pollentissimis et quamprimum adhibitis oportet frui. Quam præscius fuit MORGAGNI, celeritatis funestæ hujus morbi et quam obnixe hanc in rem insistit, ex ejus verbis colligere queamus. Sic locutus est * “ scil. hujus morbi cursus sæpenumero opinione celerior est, ut si horas spectes, incipere tum etiam censeas cum summa jam illata noxa ad finem properat exitialem. Itaque si quo in alio, in hoc certe, morbo, verum est illud HIPPOCRATICUM, occasio præ-

C ceps,”

* Ibidem, p. 57.

ceps," talia præcepta mente semper recordarentur, nam in omni casu, hujus morbi medela, remediis omnibus curationi indicatis quam maxime properandis perficienda sit.

Ubi igitur Enteritidem præsentem fuspicamur, fidenter, plenaque manu oportet remediis resolutione dicatis uti, et eodem tempore symptomata urgentia levare conemur.

Imprimis, vasorum aucta actio et sanguinis nimius impetus, minuerentur, huic consilio eminenter respondent sanguinis missiones.

Administratione hujus remedii audacter pergendum est pro ratione virium et symptomatum; semper memores nullam fortasse inflammationem esse, quæ crebriorem largioremque sanguinis missionem postulat, et certe nulla ubi cunctatio vel minima tantæ jacturæ sit. Prout vires finant symptomatibus indicantibus, iteranda est missio. Nec ab hoc consilio pulsu deterremur; nam sint parvi et humiles,

miles, vel duri et contracti, si huic remedio, levatio vel parva quidem responderit, vires reficiuntur, et ictus arteriarum pleniores mollioresque fiunt. Hinc apparet quantum momenti sit, in partem illam definitionis clarè diagnosticam, intendere, scil. Pyrexia Typhodes, ni falleremur, et quam diras noxas quas error intulerit ferius lueremus*. “Longè enim aliud est antequam fiat inflammatio, aut etiam dum fieri incipit, venam secare, aliud cum facta est et vires languent, et omnia in præceps feruntur subire; ut CELSI verbis rem eloquar, speciem ejus ut occisi, quem fors ipsius interemerit.”

Sanguis è plagâ patente detrahatur, ut tempore quam brevissimo quantitas debita effluat; sic jubet ARETÆUS, “† Venam in cubito secandam esse, lato vulnere ut multus subitò sanguis exeat, ad animi etiam deliquium usque,” et cum illo ratio et usus consentiunt.

C 2

Si

* MORGAGNI, Tom. II. Epist. xxxv. loco citato.

† De curatione morbi acutor Lib. ii. Cap. V.

Si æger adeo debilis evadit, dum symptomata perstent, ut hoc modo, plus sanguinis detrahère periculosum fit, localis fiat missio, cucurbitulis cruentis vel hirudinibus quampluribus, regioni umbilicali admotis; sed tale remedium tanquam secundarium et parvi momenti exulcerationibus, locum cedere debet; nam hæc, in inflammationibus internis, effectus utilissimas præbere, quotidie probatum est, et in hac præsertim plurimum ab iis commodi expectandum erit.

Præmissa igitur sanguinis detractione, exulcerator amplus in abdomen ponendus fit, et levationi doloris multum confert, Si prius fomentis foveatur abdomen, vel si æger in semicupium per paululum temporis immitteretur, nam his modis tensione abdominis laxato, dolor multum lenitur. Usus in hoc morbo exulceratorum exhinc apparet, quod sæpe accidisset, cathartica, quæ antea frustra exhiberentur, nunc agere dum exulceratio proficit. Hoc clarè demonstrat, spasmus intestinorum ab inflammatione

flammatione ortum horum actione resolvi et inde fœcibus iter aperiri.

In cujuslibet visceris inflammatione noxæ plena constipatio est; præsertim vero in hac periculosissima; tum a proximitate partium, tum quia causa excitans sæpe evadit. Reverâ ab irritatione indefinenter præbita, si hoc symptoma non amoliretur, omnia alia remedia inania reddit. Amovendum est igitur si hunc morbum compescere volumus, et hocce tentandum esse luculentè apparet remediis lenioribus et minorem stimulum præbentibus, præmissa sanguinis missione.

Huic consilio, enemata calida emollientia egregiè respondent, et si opus sit cathartica leniora adhiberi debeant.

Enemata igitur quibus alvum ducendo incipiendum est, mitiora essent et imprimis ex aqua tepida cum oleo composita, liberè et frequentè exhiberentur; quippe quod non solum solutione alvi
agent;

agant sed quâ relaxantia et emollientia, balnei interni vicem suppleant. Alvo verum horum ope non resoluto, acriora addi possint, veluti, murias sodæ, &c. aut horum loco enemata ex infuso sennæ composita adhibeantur.

His vero deficientibus et post cathartica frustra exhibita, ad clysmata ex infuso vel ex fumo Tabacæ recurrendum est; sed propter nauseam immanem quem concitant, nunquam si aliter fieri potest sic duceretur alvus.

Cathartica generis mitioris essent, talia sunt Ol. Ricini, sales neutrales infusum ex senna cum tamarindis, &c. aliquando vero tam pertinaciter alvus occiuditur ut fortioribus et drastice uti cogemur, scil. Hydrargyrus muriatis mitis, et hæc medicina huic indicationi admodum convenit, nauseam talem ac alia non concitans. Pulvis e jalappa composita, Gambogia et talia si ventriculo non rejicerentur alvi solutione potentèr agant.

In quibusdam sed infelicitèr unicis tantum casibus affusio aquæ frigidæ effectum mirabilem edidit, quum omnia alia remedia incassum tentata fuissent.

Restat adhuc aliud remedium, scil. dilatatio mechanica; de hoc CULLENI testimonium hic citare liceat.* “ Another means of mechanical dilatation, and a more probable measure, is by injecting a quantity of warm water, by a proper syringe, which may throw it with some force and in a continued stream into the rectum. Both from the experiments reported by the late Mr DE HAEN, and from those I myself have had occasion to make, I judge this remedy to be one of the most powerful and effectual.

REGIMEN ANTIPHLOGISTICUM.—Ni hæc remedia supervacanea uterentur, summopere regi-
mini oportet attendere. Natura sedesque hujusce morbi clare indicant quam mitem humilemque diætam utendam esse; et huic non solum dum
morbus

* Vol. IV. § MCCCCXLII.

morbus graffetur attentionem medicus dirigerit; sed etiam tempore aliquanto post medelam, nam pars inflammata diu sensibilitati aucta gaudet, et inde ex irritationibus, vel parvis quidem, inflammatio iterum cieri posset. Diæta igitur ex cremoribus hordei, avenæ, et talibus constaret, deinde ex jusculis; sic tardis gradibus ad diætam priorem convalescens transferit. Exercitatio lenis debet esse sicut gestatio, donec vires reficiantur.

Quod ad symptomatum, scil. doloris, et nausæ, levationem pertinet, fomentis, et femicupio, adnotavi, de anodynis opioque præsertim loqui tantum mihi restat, et huic remedio, raro nisi quæ nausæam compescenti, et usui cathartorum inservienti, confugere liceat, et etiam tum ante quam hisce remediis recurrendum, haustus salini effervescentes huic indicationi multum pollentes, prius tentarentur, hi posteriores multum utilitate præstant, non solum ut nausæam minuant sed sudorem, nullo alio modo eliciendum, promovent et igitur per Enteritidis decursum adhiberi debeant. HOFF-

MANN de opio sic præcisè affirmat. “ * Præmissa si vasorum plenitudo urget venæsectione, laxata, clysteribus admissis alvo, si atrox dolor cedere nolit, optimo consilio sine omni metu anodynum ex opio profuit, quo tormina conquiescunt et spasmi ac sudor sequitur.” Sed in morbo adeo infidioso mihi videtur huic opinioni non ex toto assentiendum esse, quid de hac re sentiebat VAN SWIETEN liceat hic adjicere. “ † Laudavit pariter et opiatorum circumspectum usum TRALLIANUS ubi vires robustæ essent, et dolor magnus et urgens. Prudentissime autem addit; ubi vires robustæ sunt; nam ubi hic morbus in perniciem vergit, pulsus fit debilis et intermittens, uti ad sect. 369. dicitur, sequitur gangræna, cum subita doloris acerbissimi abolitione et mors. Si jam opiatum datum fuerit, inopinatum illud doloris lenimen adscribitur exhibito remedio, uti et mors brevi sequens, cum magna medici infamia.” Opium igitur caute utendum esse clare lucet, ni sopito doloris sensu inflammatio aucta silentèr grassaretur inque gangrænam desinet.

* Tom. IV. p. 544.

† § 964.